

6 Şubat Depremleri Sonrasında Adıyaman'da Toplumsal Cinsiyet Temelli Sorunların Analizi: Nitel Bir Araştırma¹

*Analysis of Gender-Based Problems in Adıyaman Following the February 6
Earthquakes: A Qualitative Study*

Tuğba Gücenmez* Serap Bayır**

Öne Çıkanlar

- Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremlerinden etkilenen Adıyaman'daki kadınların toplumsal cinsiyet temelli sorunlarını inceleyerek, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleşmesini nitel bir araştırma ile ortaya koymayı amaçlamaktadır.
- Kadınların sosyal, psikolojik ve ekonomik deneyimleri odak grup görüşmeleri, derinlemesine mülakatlar ve saha gözlemleri yoluyla analiz edilmiştir.
- Bulgular, kadınların güvenlik sorunları, mahremiyet eksikliği, yetersiz hijyen ve sağlık koşulları, sosyal izolasyon, ekonomik baskılar ile artan ev içi sorumluluklar gibi çoklu zorluklarla karşılaştığını ve bu süreçte kamusal ile özel alanda baskıların arttığını göstermektedir.
- Çalışma, afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitliğinin merkezde yer alması gerektiğini vurgulayarak, dezavantajlı gruplar için kapsayıcı politikaların geliştirilmesine katkı sağlama çabasıdır.

Öz: Bu çalışma, 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremlerden yoğun şekilde etkilenen Adıyaman ilinde, kadınların depremin ardından karşılaştığı toplumsal cinsiyet temelli sorunları nitel araştırma yöntemiyle incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada, kadınların afet sonrası yaşam deneyimleri; toplumsal, psikolojik ve ekonomik etkileri toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında incelenmiştir. Araştırma, 5 Şubat-5 Mart 2025 tarihlerinde gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmada, enformel çadır ve formel konteyner geçici yaşam alanlarında yaşayan toplam 25 kadın ile odak grup görüşmeleri, bireysel derinlemesine görüşmeler ve saha gözlemleri gerçekleştirilmiştir. Betimleyici fenomenolojik yaklaşım benimsenen çalışmada, görüşmeler yarı yapılandırılmış soru formu aracılığıyla, gözlemler ise yapılandırılmış gözlem formu aracılığıyla yürütülmüş; elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları, kadınların deprem sonrası güvenlik sorunları, mahremiyet eksiklikleri, hijyen ve sağlık koşullarının yetersizliği, sosyal izolasyon, ekonomik baskılar ile artan ev içi sorumluluklar gibi çok yönlü sorunlarla karşılaştığını göstermektedir. Afetten etkilenen kadınlar hem kamusal alanda hem özel alanda çeşitli

¹ Bu çalışma, 21-22 Kasım 2024 tarihleri arasında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi'nde düzenlenen Uluslararası Genç Bilim ve Sanat İnsanları Sempozyumu'nda (GEBSİS II) sunulmuş sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

*Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, tgucenmez@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9001-2926.

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Adıyaman Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, 221030102@adiyaman.edu.tr, ORCID: 0009-0000-3418-3843.

müdahale ve baskılarla karşılaşmıştır. Bu süreçte toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derinleştiği gözlemlenmiştir. Araştırmanın sunduğu sonuçlar, afet süreçlerinin planlanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin merkeze alınması ve dezavantajlı gruplara yönelik kapsayıcı politikaların geliştirilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: 6 Şubat, Deprem, Adıyaman, Toplumsal Cinsiyet.

Highlights:

- This study aims to examine the gender-based issues faced by women in Adıyaman affected by the earthquakes on February 6, 2023, and to reveal the deepening gender inequalities through qualitative research.
 - Women's social, psychological, and economic experiences were analysed through focus group discussions, in-depth interviews, and field observations.
 - Findings show that women face multiple challenges such as security issues, lack of privacy, inadequate hygiene and health conditions, social isolation, economic pressures, and increased domestic responsibilities, and that pressures in both the public and private spheres have increased during this period.
 - The study emphasizes that gender equality must be central to disaster management and strives to contribute to the development of inclusive policies for disadvantaged groups.
-

Abstract: This study aims to examine, through a qualitative research method, the gender-based problems faced by women in Adıyaman, one of the provinces intensely affected by the earthquakes centered in Kahramanmaraş on February 6, 2023. In this research, women's post-disaster life experiences were analyzed in the context of gender inequality, considering the social, psychological, and economic effects. The research was carried out between February 5 and March 5, 2025. In the study, which employed qualitative research methods, focus group discussions, individual in-depth interviews, and field observations were conducted with a total of 25 women living in informal tent settlements and formal container temporary housing areas. Adopting a descriptive phenomenological approach, interviews were conducted through a semi-structured interview form, and observations were carried out through a structured observation form; the obtained data were evaluated by thematic analysis method. The research findings show that, after the earthquake, women were faced with multidimensional problems, such as security issues, lack of privacy, inadequate hygiene and health conditions, social isolation, economic pressures, and increasing domestic responsibilities. Women affected by the disaster encountered various interventions and constraints in both the public and private spheres. It was observed that gender inequalities deepened during this process. The results presented by the research emphasize the importance of placing gender equality at the heart of disaster planning processes and of developing inclusive policies for disadvantaged groups.

Keywords: February 6, Earthquake, Adıyaman, Gender.

Summary

The earthquakes of magnitude 7.7 and 7.6 that struck the Pazarcık and Elbistan districts of Kahramanmaraş on February 6, 2023, directly or indirectly affected approximately 15.8 million people in 11 provinces and resulted in over 50,000 fatalities. This study examines the experiences

of women living in temporary container and tent areas in Adıyaman, a province severely impacted by the earthquakes.

The main research questions focused on women's capacity to cope with post-earthquake gender-based challenges, the impact of changed living conditions on daily practices and gender roles, the difficulties and support mechanisms in the labor force participation process, and the prominent needs and ways to access these needs.

Adopting a qualitative research design with a phenomenological approach, the study collected data through observations, in-depth interviews, and focus group discussions in February 2025. The sample consisted of women aged 20-50 who were living in temporary shelters in Adıyaman and had experienced gender-based violence.

Field observations and participant statements revealed the main problems faced by women under three main themes:

1.Shelter and Infrastructure Problems: Women experienced a lack of security and privacy in the shelters. Difficulties in accessing clean water, frequent cuts, insufficient shared hygiene areas, and problems accessing health services negatively affected daily life.

2.Psycho-Social and Societal Impacts: The losses and uncertainty increased post-traumatic stress disorder and anxiety among women. The violation of privacy and permeable social boundaries pushed some women away from social relations while strengthening women's solidarity networks for others. Due to reasons such as loss of a spouse, divorce, or unemployment, women were forced to assume both motherhood and fatherhood roles, increasing intra-family tension and incidents of violence.

3.Economic Difficulties and Labor Force Participation: The destruction of livelihoods and limited employment opportunities left women facing severe poverty. Increased economic dependency, combined with difficulties in accessing social aid, made it difficult to meet even basic needs.

The study offers critical recommendations for post-disaster response and recovery processes. It emphasizes the need for gender equality-focused policies, including designing temporary shelters to be safe and women-friendly, regularly providing essential hygiene materials, making training on preventing sexual exploitation and violence mandatory, and establishing long-term psychosocial support mechanisms. It is vital to support women's economic empowerment by expanding vocational training, making childcare services accessible, developing work-from-home models, and structuring social assistance within sustainable policies. A comprehensive and

qualified disaster management strategy centered on a gender equality is essential without forgetting the reality of earthquakes.

Giriş

Afet, toplumun tamamının veya bir kısmının fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar yaşamasına yol açan; normal hayatın durma noktasına gelmesine ve insan faaliyetlerinin aksamasına sebep olan, toplumun kendi başına başa çıkamadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2020). Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesi merkezli 7,7 şiddetindeki ve Elbistan ilçesi merkezli 7,6 şiddetindeki depremler, 11 ilde yaklaşık 15,8 milyon insanı doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiş ve 50.000'den fazla can kaybına yol açmıştır (UN Women, 2023:5). 6 Şubat depremleri Türkiye'nin güneydoğusunda büyük yıkımlara sebep olurken birçok insanı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemiştir. Yaşanan depremler, on binlerce insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuş ve milyonlarca insan evsiz kalmıştır. Dünder (2023:4), bu depremlerden etkilenen 11 ilin nüfusunun 14,1 milyon olduğunu ve bu rakamın toplam ülke nüfusunun %16,5'ine karşılık geldiğini belirtmektedir. Adıyaman, 6 Şubat depremlerinin etkilerinin en yoğun hissedildiği iller arasında ön plana çıkmaktadır. Şehrin büyükşehir niteliğine sahip olmaması ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ortasında yer alması, ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimi kısıtlamakta; bu durum, geleneksel ve muhafazakâr bir yapının oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Adıyaman'ın özgün sosyokültürel yapısı ise, afetin toplumsal etkilerinin daha belirgin ve derin şekilde yaşanmasına olanak tanımaktadır.

Saha gözlemleri ve gerçekleştirilen görüşmeler, Adıyaman'ın afet sonrası toplumsal etkilerinin, özellikle kadınların deneyimlediği toplumsal cinsiyet temelli sorunların kapsamlı biçimde incelenmesi açısından özgün bir emsal oluşturmuştur. Bu çalışmada, deprem sonrası geçici barınma alanlarında yaşayan kadınların karşılaştığı sosyal, ekonomik ve psikolojik kırılganlıklar; toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ve yerel sosyo-kültürel özellikler dikkate alınarak ayrıntılı biçimde analiz edilmiştir. Araştırmayı yapma motivasyonumuz, 6 Şubat 2023 depremlerini bizzat yaşamamız ve yakınlarımızı kaybetmemizle başlamıştır; bu deneyim, afetin özellikle kadınlar üzerindeki psikolojik, sosyal ve ekonomik etkilerini yakından gözlemlememizi sağlamıştır. Akademik çalışmalarımız ve sahadaki sosyal hizmet deneyimlerimiz, afet sonrası süreçlerde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin nitel verilerle ortaya konmasının önemini göstermiştir. Araştırmanın amacı, elde edilen bulguların kadınların korunmasına, toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesine ve afet yönetimi politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamasıdır. Deprem gibi afetler, kadınlar, kız çocukları ve LGBTQ+ bireyler gibi dezavantajlı grupları daha derinden etkileyerek kırılganlıklarını arttırmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri

nedeniyle bu grupların, afet yönetimi süreçlerinde de yeterince dikkate alınmadıklarında, afet öncesinde, sırasında ve sonrasında sistematik dezavantajlarla karşılaşarak daha fazla zorlukla mücadele etmek zorunda kaldığını öne çıkarmaktadır (Beşpınar & Beşpınar, 2023:470-471).

Çalışmaya yön veren sorular:

1. Kadınlar deprem sonrası karşılaştıkları toplumsal cinsiyet temelli zorluklarla başa çıkabilmekte midir? Çıkabiliyorlar ise nasıl?
2. Deprem sonrası değişen yaşam alanı ve koşulları gündelik yaşam pratiklerini ne şekilde etkilemiştir?
3. Toplumsal cinsiyet rolleri yeni yaşam koşullarında nasıl gerçekleşmektedir?
4. Deprem sonrası süreçte kadınların iş gücü piyasasına katılımı nasıl şekillenmiştir? Bu süreçte ne gibi zorluklar ve destek mekanizmaları ile karşılaşmıştır?
5. Deprem sonrası süreçte kadınların öne çıkan ihtiyaçları neler olmuştur ve bu ihtiyaçlara erişim yolları nelerdir?

Adıyaman'da deprem sonrasında konteyner ve enformel çadır alanlarında yaşayan kadınların deneyimleri incelendiğinde, kuramsal çerçevenin sahada somut biçimde karşılık bulduğu anlaşılmaktadır.

Literatür Taraması

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, Türkiye'de afet yönetimi, kadınların iş gücü piyasasına katılımı ve çalışma yaşamındaki konumu, cinsiyet eşitliği politikaları ile afet ve deprem gerçeği, literatürde sıklıkla ele alınan başlıca tartışma alanlarıdır. Bu çalışmalar, araştırmanın kuramsal çerçevesinin şekillenmesinde yol gösterici olmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların kamusal ve özel alanlardaki temel hak ve özgürlüklerini kullanmasını engelleyen cinsiyete dayalı ayrımcılık biçimi olarak tanımlanmaktadır (Demirgöz Bal, 2016:15). Demirgöz Bal (2016), toplumsal cinsiyetin toplumsal yapının inşa ettiği rollerle şekillendiğini; kadınların eğitim, sağlık ve istihdama erişimde çok boyutlu dezavantajlarla karşılaştığını vurgulamakta ve bu nedenle kadınları güçlendirecek, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politika ve uygulamaların geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği özellikle kadınların çalışma hayatında karşılaştığı ayrımcılığı derinleştiren temel unsurlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Çalışma yaşamı özelinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği sanayi devriminden sonra ortaya çıkan toplumsal iş bölümü olgusu ile ilişkili bir şekilde karşımıza çıkmaktadır (Erikli, 2020:39-46). Literatürde kadınların iş gücü piyasasına katılımı ve karşılaştıkları toplumsal cinsiyet ayrımcılığına dair çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Erikli (2020), toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların istihdama katımı,

ücret eşitsizliği ve terfi imkanları gibi alanlarında dezavantajlı bir konuma itildiğini, bu eşitsizliklerin sadece yapısal değil aynı zamanda toplumsal algılar ve kültürel normlarla pekiştirildiğinden bahsetmektedir.

Kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları önemli bir problem, sendikal katılım alanında görülmektedir. Toksöz (1994), kadınların sendikal yapılarda temsiliyetlerinin düşük olduğu, sendikal yapılarda aktif katılımın toplumsal rollerin yüklediği ev içi görünmez emek ve ataerkil baskılar nedeniyle zedelendiği bunun yanı sıra aktif katılım sağlayan kadınların ise hem işveren hem de mevcut ataerkil düzen sebebiyle baskıya uğradığını vurgulamaktadır. Ayrıca Toksöz (2007), Türkiye’de kadın istihdamının düşüklüğünün ataerkil aile yapısı ve toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü ve bakım yükümlülükleri gibi sebeplerle açıklamakta olup özellikle düşük eğitilmiş kadınların işgücüne katılımının hanedeki erkek üyelerinin iznine bağlı olduğunu ve kadın istihdamına yönelik politikaların ise bölgesel farklılıkları yeterince gözetmediğini vurgulamaktadır.

Türkiye’de kadın istihdamına yönelik politikaların yetersizliğine dair Dedeoğlu (2009), mevcut politikaların kadınların iş gücü piyasasına katılımını desteklemek hususunda yetersiz kaldığını ve özellikle geleneksel rollerin sürdürülmesinde destekleyici nitelikte olması dolayısıyla kadınların ev içine hapsedildiğinden bahsetmekte, bakım emeği konusunda devlet, işveren ve eşitlikçi bir paylaşımın sağlanamadığını ve bu nedenle kadınların istihdam dışında kalmaya zorlandığını belirtmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadın emeği arasındaki ilişkiyi inceleyen bir diğer çalışma da Dedeoğlu (2000) tarafından ele alınmıştır. Çalışmada, Türkiye’de kadınların istihdama katılımını sınırlayan sosyokültürel yapı ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin varlığı vurgulanmakta; bu durum, kadınları erken yaşta evliliğe itmekte, bakım yükümlülüğünün üstlenmelerine neden olmakta ve sonuç olarak iş piyasasının dışında kalmalarına yol açan kısır bir döngü yaratmaktadır.

Literatürde afetlerin toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini derinleştirdiği ve daha görünür kıldığı ve çeşitli şekillerde ele alınmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kaynaklı sorunlar ve zorluklar hayatın her alanında karşımıza çıkarken, afet yönetimi ve afet sonrası süreçlerde kadınlar için ciddi riskler barındırmaktadır. Afetler, bireylerin yaşamını doğrudan etkileyen fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebep olan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Erkal & Değerliyurt, 2009:147-148). Türkiye’de afet yönetimi alanındaki temel yaklaşımlara dair Erkal ve Değerliyurt (2009), afetlere müdahalenin yalnızca afet sonrası yardım değil, önceden planlanma ve toplumsal etkiler ve risklerinin en aza indirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Özellikle Türkiye gibi deprem kuşağında yer alan ülkelerde depremin toplumsal etkileri daha derin hissedilmektedir. İşçi

(2008), deprem gerçeği ve bu konuda alınması elzem olan önlemleri ele aldığı çalışmasında, Türkiye'nin %92'sinin deprem bölgesi içinde yer aldığını belirtmekte ve geçmişte olduğu gibi gelecekte de yıkıcı depremlerin meydana gelebileceğini dolayısıyla bu gerçeği göz ardı etmeden politikalar geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Depremin toplumsal etkileri arasında kadınların maruz kaldığı eşitsizliklerin önemli bir yer tuttuğu açıktır. Mevcut afet yönetimi politikaları toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yapılandırılmadığı için afet süreçleri kadınları dezavantajlı bir zemine itmekte ve çeşitli riskler doğurmaktadır. Gündüz (2022), afet süreçlerinde kadınların düşük eğitim düzeyleri, yetiştirilme tarzından kaynaklanan öğretileri, sergiledikleri davranışlar ve kazanımları gibi unsurlar nedeniyle daha fazla etkilendiğini vurgulamaktadır.

Afetlerin kadınlar açısından yalnızca sosyo-ekonomik değil aynı zamanda sağlık boyutunda da ciddi sonuçları olduğu literatürde vurgulanmaktadır. Kolay Çepni ve Yavuz (2025), afet süreçlerinde kadınların cinsel sağlık, üreme sağlığı ve ruh sağlığı bağlamında çok yönlü risklerle karşılaştıklarını ve bu nedenle toplumsal cinsiyete duyarlı sosyal hizmet uygulamalarının gerekliliğini belirtmektedir. İstar Işıklı (2024), 6 Şubat depremleri sonrasında hamile kadınların sağlık kontrolleri, psiko-sosyal destek hizmetleri ve hijyen imkânlarının önemine dikkat çekerek, afet sonrası kadın sağlığının korunmasına yönelik sosyal koruma tedbirlerinin kritik olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde Akbal ve Taşbaş (2024), Kahramanmaraş merkezli depremin kadınlar üzerinde stres, depresyon ve tükenmişlik gibi ciddi psiko-sosyal sonuçlara yol açtığını vurgulamaktadır. Alkan ve Tandoğan (2023) ise afet sonrası travma yaşayan kadınların ruh sağlığı sorunlarıyla başa çıkabilmelerinde hemşireler başta olmak üzere sağlık profesyonellerinin kritik rol üstlendiğini ifade etmektedir. Bu çalışmalar, afetlerin kadın sağlığı üzerinde hem biyolojik hem de psikososyal düzeyde derin etkiler yarattığını ve afet yönetiminde kadın sağlığına özgü politikaların geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Demirci ve Avcu'nun (2021) İzmir örneği üzerinden yaptıkları araştırmada; kadınların afet sonrası süreçlerde yetersiz hijyen, güvenlik, mahremiyet ve sağlık koşulları nedeniyle zorluklar yaşadığı; aynı zamanda cinsiyet temelli şiddetin arttığı ve kadınların psikolojik açıdan daha fazla etkilendiği vurgulanmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların afet sonrası en fazla bilişsel sağlık sorunları yaşadığı ve toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı karar alma süreçlerinde yeterince temsil edilmedikleri görülmüştür. Çözüm önerileri arasında ise kadınların karar alma mekanizmalarına daha aktif katılımının sağlanması ve eğitim odaklı çalışmaların geliştirilmesi yer almaktadır (Demirci & Avcu, 2021:100–105). Son olarak Gündüz Zeybekoğlu (2025), yaptığı araştırmada Türkiye'de yaşayan 405 gençle görüşerek afet yönetiminde toplumsal cinsiyet rolünün

afet risk algısına etkisini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Buna göre, afet risk algısı ölçeğinin maruziyet alt boyutunda, genç kadınların risk algılarının genç erkeklere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, afet yönetiminde cinsiyet rolüne ilişkin algının genç kadınlarda erkeklere oranla daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Mevcut literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yapısal nedenlerine ve afet yönetiminin genel çerçevesine dair önemli çalışmalar bulunduğu ve konuya ilişkin önemli katkılar sunduğu görülmektedir. Ancak özellikle Türkiye bağlamında toplumsal cinsiyet eşitliği temelli sorunlara odaklanan, afet süreçlerine ve hazırlığına dair politikaların geliştirilmesine katkı sağlayacak çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma 6 Şubat 2023 depremleri sonrası Adıyaman ilinde yaşayan kadınların karşılaştığı toplumsal cinsiyet temelli sorunları inceleyerek literatürdeki bu boşluğu doldurup alana katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, kadınların deprem anı ve sonrasındaki süreçte yaşadıkları psikolojik, sosyal, sağlık ve ekonomik etkileri, Adıyaman'ın özgün sosyo-kültürel yapısı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada nitel yöntem tercih edilmiştir. Nitel araştırmalar, bireylerin deneyimlerini, anlam dünyalarını ve olayları kendi perspektiflerinden nasıl yorumladıklarını ortaya koymayı hedefler. Özellikle afet gibi çok boyutlu toplumsal olaylarda, kadınların deneyimlerini derinlemesine anlamak ve görünür kılmak açısından nitel yöntemler önemli bir avantaj sağlar (Creswell, 2013). Bu nedenle, deprem sonrası kadınların yaşantılarındaki sosyo-kültürel ve psikolojik etkileri daha kapsamlı bir biçimde analiz edebilmek için nitel araştırma tercih edilmiştir. Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan betimleyici fenomenolojik yaklaşım kullanılmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, bireylerin yaşadıkları deneyimlerinin özüne inmeyi ve bu deneyimlerin ne şekilde yaşandığını betimlemeyi hedefler (Creswell, 2013). Araştırmacı, çalışmaya başlamadan önce ele aldığı fenomene yönelik kendi önyargılarını bir kenara bırakmakta ve katılımcıların deneyimlerini baz alarak temalar oluşturmaktadır. Bu çalışmada da 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından Adıyaman'da yaşayan kadınların deneyimleri gözlem, derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yoluyla incelenmiş; kadınların afet sonrası yaşadığı sosyal, ekonomik ve psikolojik etkilerin, gündelik yaşam pratiklerine nasıl yansıdığı analiz edilmiştir. Bu bağlamda fenomenolojik yaklaşım, kadınların afet sonrası deneyimlerinin çok boyutluluğunu anlamlandırma açısından uygun bir yöntem olarak tercih edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemi kullanılan bu çalışmada veriler 5 Şubat-5 Mart 2025 tarihleri arasında toplanmıştır. Veri toplama süreci, fenomenolojik araştırma deseni benimsenerek

yürütülmüş; katılımcıların deneyimlerini kendi bakış açılarından derinlemesine anlamayı amaçlayan görüşmeler ve gözlemler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni, Adıyaman ilinde yaşayan ve 6 Şubat 2023 tarihli depremlerden etkilenen kadınları kapsamaktadır. Çalışmada, Adıyaman ilinde bulunan dört alan araştırma evreni olarak belirlenmiştir. Bu alanlar, enformel çadır alanları ve A, B, C numaralı geçici konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlardır.

Çalışmanın örneklemini, enformel çadır alanlarında ve A, B, C numaralı geçici konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlardan, deprem süreçlerine ilişkin deneyim ve anlamlı iç görüler sunabilecek katılımcılara ulaşmayı hedefleyen amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Katılımcılar, yaş, medeni durum, çocuk sayısı gibi demografik özellikler açısından çeşitlilik göstermelerine dikkat edilerek, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan bu yöntem, farklı sosyodemografik özelliklere sahip bireylerin deneyimlerine ulaşmayı sağlayarak çalışmanın veri çeşitliliğini önemli ölçüde arttırmaktadır (Yağar & Dökme, 2018).

Yaşları 18-60 arasında değişen, depremden doğrudan etkilenmiş ve enformel çadır ile formel konteyner geçici yaşam alanlarında yaşayan toplamda 25 kadın ile çalışma tamamlanmıştır. Katılımcılarla odak grup görüşmeleri, derinlemesine görüşmeler ve saha gözlemleri yapılmıştır. Bu çerçevede, 10 kadın kendi yaşam alanlarında gözlemlenmiş, yaşları 18-60 arasında değişen 10 kadından oluşan bir grup ile odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, yaşları 20-50 arasında değişen ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet eylemlerine maruz kalmış 5 kadın ile bireysel derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar, geçici konteyner yaşam alanlarında yaşayan kadınlardan seçilmiştir. Görüşmeler, araştırmacılar tarafından belirlenen geçici konteyner yaşam alanlarındaki ortak yaşam alanı olan kadın dostu alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu alanlar, kadınların kendilerini daha rahat ve güvende hissettiği mekânlar olduğu için tercih edilmiştir. Görüşmelerde, genelden öze doğru yarı yapılandırılmış 10 sorunun yer aldığı bir görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda, katılımcıların deprem sonrası yaşamlarında deneyimledikleri fiziksel, ruhsal ve sosyal durumlara dair detaylı sorular yer almaktadır. Bu sorular, toplumsal cinsiyet temelli sorunların tespitine yönelik olarak hazırlanmıştır. Böylece kadınların deprem sonrası gündelik yaşamlarında karşılaştıkları toplumsal cinsiyet temelli zorlukları analiz etme süreci kolaylaşmıştır. Odak grup görüşmesi iki saat sürerken, her bir derinlemesine bireysel görüşme ortalama 35-40 dakika sürmüştür. Görüşmeler gönüllülük esasına dayalı olup, katılımcılara istenmediği takdirde soruları yanıtsız bırakma hakkı tanınmıştır. Ayrıca, araştırma kapsamında elde edilecek bilgilerin herhangi bir başka birey, kurum ve kuruluşla paylaşılmayacağı katılımcılara bildirilmiştir. Veri kaybını önlemek ve analiz sürecini desteklemek amacıyla

görüşmelerde ses kaydı alınmış ve yazılı not tutulmuştur. Görüşmeler araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış ve 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Yanıtlar katılımcıların ifadeleri değiştirilmeden ve en doğru şekilde not edilmeye özen gösterilmiştir. Kayıtlar daha sonra detaylandırılarak analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen ses kayıtları yazıya aktarılmış, ardından nitel veri analizinde yaygın olarak kullanılan tematik analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Kodlama sürecinde benzer ifadeler bir araya getirilmiş, tekrar eden temalar belirlenmiş ve bu temalar üzerinden kategoriler oluşturulmuştur. Ayrıntılı analiz süreci ve elde edilen temalar, çalışmanın “Bulgular ve Analiz” bölümünde detaylı biçimde sunulmaktadır. Aynı zamanda araştırmada saha gözlemleriyle desteklenen bulgular da derlenmiştir.

Bu gözlemler, yaşları 18-45 arasında değişen 10 kadın ile yapılmış olup, katılımcılar kendi yaşam alanlarında gözlemlenmiştir. Gözlemler yapılandırılmış gözlem yöntemiyle gerçekleştirilmiş ve önceden hazırlanmış gözlem formu kullanılarak veriler kayıt altına alınmış olup sistematik bir şekilde toplanmıştır. Gözlem formunda; Fiziksel Yaşam Koşulları (Barınma alanının durumu, altyapı hizmetlerine erişim), günlük aktiviteler (Günlük rutinler, iş bölümü), sosyalleşme (Topluluk içi iletişim, destek mekanizmaları), güvenlik ve mahremiyet (Güvenlik sorunları, mahremiyet eksiklikleri), hijyen ve sağlık durumu (Temizlik koşulları, sağlık hizmetlerine erişim) başlıkları değerlendirilmiştir. Gözlemler sırasında bu başlıklara yönelik detaylı notlar alınarak veriler tematik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Görüşme ve gözlemler sonucunda ana ve alt temalar oluşturulmuştur. Tematik analiz, verilerdeki tekrar eden örüntüleri tanımlama, düzenleme ve anlamlandırıp yorumlama süreci olup, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir (Toker, 2022). Analiz sürecinde, önce açık kodlama yöntemiyle veriler çözümlenmiş ve ana temalar belirlenerek kategorilendirilmiştir. Temalar gözden geçirilmiş, gerekli düzenlemeler yapılarak son hâli verilmiştir. Analiz sürecinde, katılımcı ifadeleri doğrultusunda, dört ana tema ve on alt tema oluşturulmuştur. Bu temalar ve alt temaların detaylı listesi Tablo 4. 'de sunulmuştur.

Veri güvenilirliği, görüşme ve gözlem verilerinin karşılaştırılması, kodlayıcılar arası değerlendirme ve katılımcı onayı gibi unsurlar dikkate alınarak sağlanmıştır. Bu süreçte veriler sistematik bir şekilde değerlendirilmiş olup, kadınların deneyimleri derinlemesine analiz edilmiştir.

Çalışmanın etik uygunluğu için Adıyaman Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu'ndan etik onay (4/02/25-14) ve çalışmaya gönüllü olarak katılan kadınlardan yazılı onam alınmıştır. Kadınlara görüşmenin istenildiği zaman kesilebileceği söylenmiş olup veriler

oluşturulurken kimliklerini belirleyebilecek herhangi bir ibareye yer verilmeyeceği taraflarına bildirilmiştir.

Görüşme sürecinde katılımcıların kendilerini güvende hissetmeleri için samimi, yargılayıcı olmayan bir iletişim tarzı benimsenmiştir. Görüşmeler kadınların mahremiyetini koruyacak, kendilerini rahatça ifade edebilecekleri güvenli alanlarda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar çoğunlukla araştırmacıyla açık bir diyalog kurmuş, bazı anlarda duygusal tepkiler vermiştir. Bu durum, verilerin derinliğini artırmış ve kadınların yaşadıkları deneyimleri içtenlikle aktarabilmelerine olanak sağlamıştır.

Bulgular

Tablo 1.

Odak Grup ve Derinlemesine Görüşmeye Katılan Kadınların Sosyo-demografik Özellikler (N=15)

Katılımcı	Yaş	Eğitim Seviyesi	Medeni Durum	İş Durumu	Yaşadığı Yer	Çocuk Sayısı	Hane Halkı Sayısı	Konaklama Türü
X1	30	Lise	Boşanmış	İşsiz	Adıyaman	3	4	Konteyner
X2	42	Ortaokul	Eşi Ölmüş	İşsiz	Adıyaman	4	4	Konteyner
X3	35	Ortaokul	Ayrı	İşsiz	Adıyaman	3	4	Konteyner
X4	37	İlkokul	Ayrı	Çalışıyor	Adıyaman	3	7	Çadır
X5	27	Lise	Boşanmış	İşsiz	Adıyaman	2	7	Konteyner
X6	33	Lise	Boşanmış	İşsiz	Adıyaman	3	4	Konteyner
X7	52	Hiçbiri	Evli	İşsiz	Adıyaman	6	3	Çadır
X8	27	Lise	Boşanmış	İşsiz	Adıyaman	2	7	Konteyner
X9	35	Orta	Ayrı	İşsiz	Adıyaman	3	4	Konteyner
X10	41	İlköğretim	Evli	İşsiz	Adıyaman	5	2	Çadır
X11	25	Üniversite	Bekar	İşsiz	Adıyaman	0	4	Konteyner
X12	19	Orta	Ayrılmış	İşsiz	Adıyaman	1	2	Konteyner
X13	37	İlk	Evli	İşsiz	Adıyaman	3	5	Çadır
X14	55	İlk	Eşi Ölmüş	İşsiz	Adıyaman	8	2	Konteyner
X15	21	Lise	Bekar	Çalışıyor	Adıyaman	0	3	Konteyner

Tablo 1.'de Odak Grup ve Derinlemesine Görüşmeye Katılan kadınların demografik bilgileri sunulmuştur. Verilen her bir kod bir katılımcıyı işaret etmektedir. Tablo 1'deki veriler, etik kurul onayı ve katılımcı rızası doğrultusunda, yalnızca bilimsel amaçlarla ve gizlilik ilkeleri gözetilerek paylaşılmıştır. Gözlem yöntemiyle değerlendirilen 10 kadınla birebir görüşme yapılmadığı için demografik bilgilerine yer verilmemiştir.

Tablo 2.
Gözlem Alanlarına Göre Katılımcılar ve Gözlem Süresi

Gözlem Alanı	Katılımcı Kodları	Katılımcı Sayısı	Yaş Aralığı	Gözlem Süresi
A Geçici Konteyner Yaşam Alanı	X16, X17, X18	3	18-25	2 Gün
B Geçici Konteyner Yaşam Alanı	X19, X20	2	25-30	2 Gün
C Geçici Konteyner Yaşam Alanı	X21, X22	2	35-40	2 Gün
Enformel Çadır Alanı	X23, X24, X25	3	20-45	2 Gün

Tablo 2.'de gözlem alanlarına göre katılımcıların bilgileri ve gözlem süresi sunulmuştur. Verilen her bir kod bir katılımcıyı işaret etmektedir. Konteyner yaşam alanları, katılımcı gizliliğini korumak amacıyla gerçek isimler yerine A, B, C gibi takma kodlarla kodlanmıştır. Tablo 2'deki veriler, etik kurul onayı doğrultusunda, yalnızca bilimsel amaçlarla ve gizlilik ilkeleri gözetilerek paylaşılmıştır.

Tablo 3.
Farklı Barınma Alanlarındaki Gözlem Bulgularının Karşılaştırılması

Gözlem Alanı	Fiziksel Koşullar	Güvenlik	Altyapı ve Hizmetler	Sosyal İlişkiler
A Geçici Konteyner Yaşam Alanı	Şehir merkezine uzak, kalabalık, deprem öncesi kiracı olanlar ağırlıklı, ek yapılar nedeniyle dağınık yerleşim, konteynerler arası mesafe az; mahremiyet düşük	Hırsızlık, taciz, uyuşturucu ve fuhuş söylentileri yoğun, güven duygusu zayıf, kadın ve çocuklar için taciz riski yüksek, aydınlatma yetersiz	Ulaşım imkanları en yetersiz alan, su kesintisi yaşanmakta ve temiz suya erişim sınırlı, ortak alanların hijyeni yetersiz, çeşitli kamu kurumu ve Sivil Toplum Kuruluşu yerleşkeleri mevcut	Damgalanma ve dışlanma yoğun, sosyal ilişkiler zayıf
B Geçici Konteyner Yaşam Alanı	Konumu merkezi, kalabalık, ek yapılar nedeniyle dağınık yerleşim, konteynerler arası mesafe az; mahremiyet düşük	Hırsızlık, taciz, uyuşturucu ve fuhuş söylentileri yoğun, güven duygusu zayıf, kadın ve çocuklar için taciz riski yüksek, aydınlatma orta düzeyde	Ulaşım imkanları görece daha iyi ama yeterli değil, su kesintisi yaşanmakta ve temiz suya erişim sınırlı, ortak alanların hijyeni yetersiz, çeşitli kamu kurumu ve Sivil Toplum Kuruluşu yerleşkeleri mevcut	Sosyal ilişkiler ve dayanışma orta düzeyde
C Geçici Konteyner Yaşam Alanı	Konumu merkezi, görece daha az kalabalık, ek yapılar nedeniyle dağınık yerleşim, konteynerler arası mesafe az; mahremiyet düşük	Hırsızlık, taciz, uyuşturucu ve fuhuş söylentileri yoğun, güven duygusu zayıf, kadın ve çocuklar için taciz riski yüksek, aydınlatma orta düzeyde	Ulaşım imkanları görece daha iyi ama yeterli değil, su kesintisi yaşanmakta ve temiz suya erişim sınırlı, ortak alanların hijyeni yetersiz, çeşitli kamu kurumu ve	Sosyal ilişkiler zayıf

			Sivil Toplum Kuruluşu yerleşkeleri mevcut	
Enformal Çadır Alanı	Sağlıksız fiziki koşullar, mahremiyet çok sınırlı, sıcak/soğuk etkisi yoğun	Güvenli konaklama sınırlı, Aydınlatma yetersiz.	Hijyen koşulları kötü, su, banyo ve tuvalet erişimi sınırlı	Sosyal ilişkiler ve dayanışma diğer alanlara göre daha iyi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3'te saha gözlemleri sırasında Adıyaman'daki farklı konteyner kentler ve enformel çadır alanları gibi geçici barınma alanlarındaki fiziksel koşulları ve sosyal etkileşim dinamiklerini karşılaştırmalı olarak sunmaktadır. Gözlemler, kadınların yaşadığı zorlukların barınma türüne bağlı olarak çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymuştur. Konteyner alanlarında özellikle güvenlik ve mahremiyet eksikliği belirginken, enformel çadır alanları daha çok temel hijyen ve sağlık sorunlarıyla dikkat çekmektedir. Ayrıca konteyner yaşam alanlarında zayıflayan komşuluk ilişkileri de gözlemlerin önemli bir parçasıdır. Bu somut bulgular, görüşmelerden elde edilen katılımcı deneyimlerini desteklemekte ve geçici barınma koşullarının kadınların yaşam kalitesi ve güvenliği üzerindeki olumsuz etkilerini pekiştirmektedir.

Tablo 4.

Ana Tema ve Alt Temalar

Ana Tema	Alt Temalar
Ana Tema 1: Deprem Sonrası Kadınların Karşılaştığı Temel Sorunları	Alt Tema 1.1: Barınma Alanlarındaki Güvensizlik ve Mahremiyet Eksikliği Alt Tema 1.2: Yetersiz Hijyen ve Sağlık Koşulları Alt Tema 1.3: Günlük İhtiyaçlara Erişimdeki Zorluklar
Ana Tema 2: Depremin Kadınların Psikolojik ve Sosyal Hayatına Etkileri	Alt Tema 2.1: Travma Sonrası Psikolojik Sorunlar ve Kaygılar Alt Tema 2.2: Sosyal İzolasyon ve Destek Mekanizmalarına Erişimde Güçlükler Alt Tema 2.3: Sorumluluklardaki Artış ve Rol Değişimleri
Ana Tema 3: Deprem Sonrası Oluşan Kriz Ortamında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Toplumsal Baskılar	Alt Tema 3.1: Aile İçi Şiddetin Artışı Alt Tema 3.2: Şikâyet ve Yardım Mekanizmalarına Erişimdeki Olanaklar ve Karşılaşılan Engeller Alt Tema 3.3: Geçici Barınma Alanlarında Kadınlara Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Baskılar ve Güvenlik Riskleri
Ana Tema 4: Ekonomik Zorluklar ve İş Gücü Piyasasına Katılımın Önündeki Engeller	Alt Tema 4.1: Gelir Kayıpları, Artan Yoksulluk ve Çalışma Koşullarındaki Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri Alt Temasına Ait Bulgular

Tablo 4. 'te görüşmelerin ardından gerçekleştirilen tematik analiz sonucu belirlenen ana temalar ve alt temalar sunulmuştur.

Deprem sonrası kadınların karşılaştığı temel sorunları ana temasına ait bulgular

Katılımcıların deneyimleri ve saha gözlemleri doğrultusunda, deprem sonrası kadınların karşılaştığı temel sorunlara ilişkin görüşleri ve gözlemler üç alt tema altında toplanmıştır: barınma alanlarındaki güvensizlik ve mahremiyet eksikliği, yetersiz hijyen ve sağlık koşulları ile günlük ihtiyaçlara erişimdeki zorluklar.

Barınma alanlarındaki güvensizlik ve mahremiyet eksikliği

Katılımcılar, deprem sonrası değişen barınma koşullarıyla ilgili; alan yetersizliği, mahremiyetin kaybolması, aydınlatma yetersizliği ve güvenlik sorunları gibi olumsuz koşullardan dolayı çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını ve bu durumun hâlâ devam ettiğini belirtmiştir. Saha gözlemleri de bu ifadeleri desteklemektedir. Konteyner alanları ve enformel çadır alanlarında yapılan gözlemlerde; konteynerler arası mesafenin çok az olduğu, çoğu hanenin ek yapılarla alanlarını genişletmeye çalıştığı, aydınlatma eksikliği ve giriş çıkışların denetimsizliği nedeniyle geceleri güvensizlik hissinin arttığı gözlemlenmiştir. Enformel çadır alanlarının ise fiziksel yapısı sebebiyle korunmanın yetersizliği ve barınma yapılarının mahremiyet koşullarından uzak olması kadınların gündelik yaşamda kendilerini güvende hissetmelerinin önüne geçmektedir. Barınma Alanlarındaki Güvensizlik ve Mahremiyet Eksikliği, gözlem verileri ve katılımcı ifadeleriyle birlikte değerlendirildiğinde, kadınların barınma alanlarındaki temel güvenlik ve mahremiyet sorunlarının sadece bireysel algıya değil, mekânsal düzenlemeler ve yapıların kullanışsız özellikleriyle de ilişkili olduğunu göstermektedir.

Benzer şekilde, Haiti ve Japonya'daki geçici barınma merkezlerinde kadınlar, çamaşırlarını kurutacak mahrem alan bulamadıkları için iç çamaşırlarını toplum içinde kurutmak istememiş ve bazı eşyalarını atmak zorunda kalmıştır; bu durum hem psikolojik rahatsızlığa hem de kişisel eşyaların kaybına yol açmış, hatta kıtlığa neden olmuştur. Bu sorunu çözmek için bazı kadın örgütleri kirli çamaşırları toplayıp yıkamış, kurutmuş ve tekrar geçici barınma merkezlerine dağıtmıştır (Gündüz, 2022: 450-454). Bu örnek, saha bulgularımızdaki konteyner ve çadır alanlarında kadınların mahremiyet eksikliği nedeniyle yaşadığı zorluklarla paralellik göstermektedir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X1: “Elini kolunu sallayan konteyner kente girip çıkıyor. Herkesle iç içeyiz güvende hissetmiyorum. Komşularımın çoğunu tanımıyorum, erkekler tuhaf tuhaf bakıyor, çocuklarımı dışarı çıkaramıyorum. Ben karşı komşumun karşı komşumda benim evimin içini olduğu gibi görebiliyor, perde bile açamıyorum kapımı aralayarak çıkıyorum evden.”

X2: “Çok zorlanıyorum burada, en basiti banyo mesela, çocuklar evdeyse banyo yapmıyorum. Banyodan odaya geçene kadar hepsi görüyor çünkü, boyum kadar oğlan çocuğu hep nereye göndereyim e bir de komşular var. Dul kadını gece kalkıp banyo yapsam kim bilir ne kulp takarlar.”

X3: “Konteynerde özel diye ayıp diye bir şey kalmadı. Yan komşumun özel şeylerini hep duyuyoruz, sesi olduğu gibi evimin içinde çocukları terbiyesi bozuldu. Benim çocukları da çok gürültü yapıyorlar sürekli kavga çıkıyor komşularla bu yüzden.”

X4: “Çok zorlanıyorum, ben ve ailem hala çadırda yaşıyoruz. Sürekli dip dibeyiz çocukları ders çalışmıyor, erkek kardeşim var hiç rahat edemiyor ben de rahat edemiyorum. Kıyafet değiştirirken bile ailedeki erkekleri dışarı çıkarıyoruz. Özel falan kalmadı, yıkanmamız, uyumamız, kıyafetimizi değiştirmemiz her şeyimiz iç içe girdi. Binanın dibindeyiz bir deprem olsa üzerimize devrilir kalır, dışarıdaki tehlikelerden de bez parçası bizi nasıl korusun ki?”

X6:” Ben konteynerime tahtadan ek yaptım genişlesin bir de sokaktan geçen direkt konteynerimin içini görmesin diye. Sokak ortasında yaşıyor gibi oluyor yazın yoksa.”

Dolayısıyla, kadınların güvenlik ve mahremiyet sorunları yalnızca mekânsal koşulların yetersizliğinden değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerdeki gerilimlerden de beslenmekte ve bu durum diğer yaşam alanlarına dair deneyimlerini de doğrudan etkilemektedir. Bu durum, yalnızca Adıyaman’daki konteyner ve çadır alanlarında değil, afet sonrası geçici barınma merkezlerinde de kadınların mahremiyet ve güvenlik kaygılarıyla karşılaştığı evrensel bir sorun olduğunu göstermektedir. Haiti ve Japonya örneklerinde de benzer zorluklar gözlemlenmiş; kadınlar uygun mahrem alan bulamadıkları için günlük yaşamlarını kısıtlamak zorunda kalmıştır (Gündüz, 2022: 450-454).

Yetersiz hijyen ve sağlık koşulları

Katılımcılar, deprem sonrası değişen barınma alanlarındaki koşulların hijyen ve sağlık açısından zorluklar yarattığını; temiz suya erişimdeki güçlükler, sık sık yaşanan su kesintileri, ortak kullanılan temizlik alanları ve sağlık hizmetlerinin yetersizliğinin ise günlük pratiklerini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Saha gözlemleri de katılımcı ifadeleriyle örtüşmektedir. Konteyner alanlarında ortak alanların koşulları, atıkların zamanında toplanmaması, altyapı eksiklikleri nedeniyle su kesintileri ve koku sorununun yaşanması, hijyenik olmayan koşullarda sürdürülen gündelik yaşamın kadınların sağlığını doğrudan tehdit ettiği gözlemlenmiştir. Çadırlarda yaşayan kadınlar için hijyen ve sağlığa ilişkin problemler, mekânsal ve temel altyapı yetersizlikleri nedeniyle çok daha ağır ve yoğun bir şekilde hissedilmektedir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X1: “Sular çok kirli akıyor, temiz suyu hazır alıyoruz. Musluk suyunu kaynatıp öyle banyo yapıyoruz yoksa kaşınıyoruz, içince de hastalanıyoruz. Yazın çoğu zamanda sular kesik oluyor, kışın bazen borular donuyor. Konteynerimde çamaşır makinesi yok. İç çamaşırlarımı en başta ortak çamaşırhanede yıkıyordum enfeksiyon kaptım, şimdi elimde yıkıyorum.”

X4: “Soğuktan sıcaktan nasıl korunacağız çadırda? Kışın hep hastayız ailecek, yazında hep güneşten yanıyoruz, bitlendik bir ara. Her yeri temizliyoruz ama hep çamur var. Kışın bileğime kadar çamura battığım zamanlar oluyor. Bulaşığı yıkadığımız yer de hep çamur, tuvalette banyo yapıyoruz artık ne kadar temiz olursa. Depremi ilk günleri ped bulamadığım için mantar oldum hala geçmedi.”

X7:” Kışın kaç kere tavanlardan sular aktı sonra her yer küflendi hasta olduk, her kış aynı.”

X13:” Etrafta hep böcek, akrep falan oluyor yazın. İlaçlama yapılıyor ama yetmiyor.”

Dolayısıyla, hijyen ve sağlık koşullarındaki yetersizlikler yalnızca gündelik yaşam pratiklerini zorlaştırmakla kalmamakta, kadınların fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarını da doğrudan tehdit ederek diğer sosyal ve mekânsal sorunları daha da derinleştirmektedir. Literatür incelendiğinde, afet sonrası geçici barınma alanlarında kadınların temel hijyen ve sağlık hizmetlerine erişim eksikliğinin sıkça karşılaşılan bir sorun olduğu görülmektedir. Örneğin, afet sonrası kadınlar yeterli temiz su ve sanitasyon tesisine erişemediklerinden ürogenital enfeksiyonlar, menstruasyon hijyeni problemleri ve psikolojik stres yaşamış; bazı durumlarda hamile kadınların doğum öncesi bakım ve aile planlaması hizmetlerine erişimi ciddi şekilde kısıtlanmıştır (Yakıt Ak & Aslan, 2024: 44-47). Bu örnekler, Adıyaman'da gözlenen konteyner ve çadır alanlarındaki koşullar ile paralellik göstermektedir ve afet durumlarında kadınların hijyen ve sağlık hizmetlerine erişim ihtiyacının evrensel bir gereklilik olduğunu vurgulamaktadır.

Günlük ihtiyaçlara erişimdeki zorluklar

Katılımcılar, deprem sonrası temel gıda ve hijyen ürünlerine erişim güçlüğü, toplu taşımanın yetersizliği ve fiziksel yaşam alanlarının darlığı gibi faktörler nedeniyle günlük ihtiyaçlarını karşılamakta zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Desteklerin zamanla azalması ve artan hayat pahalılığı da katılımcıların temel ihtiyaçlara erişimini güçleştirmiştir. Saha gözlemleri de katılımcı ifadeleriyle örtüşmektedir. Özellikle ulaşım imkânlarının kısıtlılığı, temel ihtiyaç malzemelerine erişimin mesafeye ve taşıma olanaklarıyla sağlanabiliyor olması, dar ve kalabalık yaşam alanlarının günlük rutini sekteye uğratması, bu sürecin kadınlar için daha da yorucu ve yıpratıcı bir hâl aldığını göstermektedir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X1: “Sularımız temiz değil hazır su içmek gerekiyor ama onun içinde markete gitmek lazım araban olmayınca her şey çok zor. Hastaneye, eczaneye gitmek zor oluyor dolmuş desen saatte bir geliyor.”

X9:” Konteyner kentlerin içine dolmuşlar girmiyor içerisi de çok büyük, özellikle çocuklar okula giderken çok zorlanıyor yürü yürü bitmiyor. Güneş batınca konteyner kentin içinde yürümekten korkuyorum, o yüzden dışarıda işim varsa güneş batmadan dönüyorum.”

X8:” Konteyner çok dar hiçbir yere sığmıyoruz, evdeki herkes çıkana kadar ne yemek yapabiliyorum ne temizlik. Her günüm aynı çile bir de benden her şeyin en iyisini bekliyorlar çok sinirleniyorum.”

Dolayısıyla, günlük ihtiyaçlara erişimde yaşanan bu zorluklar yalnızca kadınların gündelik yaşam pratiklerini sekteye uğratmakla kalmamakta, aynı zamanda mevcut barınma ve sağlık koşullarındaki sorunlarla birleşerek kadınların yükünü daha da ağırlaştırmaktadır. Çalışma bulguları, afet sonrası dönemde kadınların temel ihtiyaçlara erişimde yaşadığı güçlüklerin literatürle örtüştüğünü göstermektedir. Toğrul (2024), kadınların hijyen ürünlerine ulaşmakta zorlandıklarını; kalabalık ve dar yaşam alanlarının gündelik pratikleri sekteye uğrattığını belirtmektedir. Benzer biçimde, Kolay Çepni ve Yavuz (2025), afet ortamında kadınların sağlık hizmetlerine ve hijyen ürünlerine erişimde karşılaştıkları eksikliklerin, fiziksel ve psikososyal yüklerini artırdığını vurgulamaktadır. Ayrıca, Yakıt Ak ve Uyurdağ (2024) çalışmalarında da güvenlik kaygılarının kadınların hareket özgürlüğünü sınırladığı, bu durumun günlük yaşamı daha yorucu hale getirdiği ifade edilmiştir.

Depremi kadınların psikolojik ve sosyal hayatına etkileri ana temasına ait bulgular

Depremi kadınların psikolojik ve sosyal hayatına etkilerine dair katılımcı ifadeleri ve gözlem sonucu ulaşılan veriler, üç alt tema altında toplanmıştır: travma sonrası ortaya çıkan psikolojik sorunlar ve kaygılar, sosyal izolasyon ve destek mekanizmalarına erişimde yaşanan güçlükler ile sorumluluklardaki artış ve rol değişimleri.

Travma sonrası psikolojik sorunlar ve kaygılar

Katılımcılar, deprem sonrası travmanın etkisiyle psikolojik sorunlar ve kaygılar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Sürekli tetikte olma hali, tedirginlik, uykusuzluk, öfke kontrol güçlüğü, fiziksel ağrılar, depresyon, suçluluk duygusu ve aidiyet kaybı gibi belirtiler, görüşmelerde sıkça dile getirilmiştir. Katılımcılar, yaşadıkları kayıpların ve belirsizlik ortamının ruhsal durumlarını olumsuz etkilediğini, bu durumun gün geçtikçe arttığını belirtmişlerdir. Gözlem yapılan bazı alanlarda da kadınların kapı önlerinde toplanarak ağıt yaktıkları ve bu yas sürecinin

toplu bir biçimde yaşanmaya devam ettiği gözlemlenmiştir. Ayrıca akşam saatlerinde, çocukları kapı önüne çıktıklarında ise sık sık uyararak içeri çağırdıkları dikkat çekmiştir. Bu durum, güvenlik kaygısının ve sürekli tetikte olma halinin günlük yaşam pratiklerine nasıl yerleştiğini ve deprem sonrası psikolojik etkilerin canlı bir biçimde sürdüğünü işaret etmektedir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X2: “Artık uyuyamıyorum o yüzden hep gerginim. Korkuyorum, biri ayağını kapıya vursa konteynerden içeri girer. Her şey oluyor burada uyuşturucu kullananlar, satanlar, fuhuş yapanlar, çocuk kaçıranlar neler duyuyoruz. Uyuyamıyorum sonra da başım ağrıyor. Depremden beri bu başımın ağrısı geçmedi.”

X5: “Psikolojim bozuldu çaresizlik mahvetti beni. Hiçbir yere sığamadık çocuklarımla kimse istemedi beni. Dışarıdan baktığında iyiyim ama bu kadar sıkıntı çıkıyor bir yerden işte! Saçlarım çok dökülüyor, vücudumda yaralar çıkıyor.”

X9: “Benim başım 6 Şubattan bu yana hep dönüyor beton evlere giremiyorum. “

X7: “Her yer inşaat her yer yıkık bina hala bitmedi bak depremin üzerinden ne kadar zaman geçti hala toparlanmadı şehir. Enkazları, inşaatları gördükçe o güne dönüyorum. “

X15: “Ben depremde önceki mahallemi, komşularımı, arkadaşlarımı özledim, buraya alışamıyorum. “

X11: “Kendimi artık bu şehre ait hissedemiyorum. “

Deprem sonrası psikolojik sorunlar ve kaygılar, yalnızca bireysel düzeyde yaşanan geçici etkiler değil; kadınların gündelik yaşam pratiklerine, toplumsal ilişkilerine ve aidiyet duygularına doğrudan yansıyan kalıcı bir sorun alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Çalışma bulguları deprem sonrası kadınların yalnızca ev içindeki rutinlerinde değil, ruhsal dünyalarında da derin etkiler yaşadığını göstermektedir. Bu durum literatürde de yankı bulmaktadır. Çetin Aydın ve Aytaç (2023) çalışmasında, kadınların deprem sonrası kaygı, stres ve tükenmişlik yaşadığı vurgulanmıştır. Ayrıca Yakıt Ak ve Uyurdağ (2024) çalışması, kadınların deprem sonrası barınma değişiklikleri, ev içi rollerin artması gibi süreçlerin aidiyet duygularında kayıplara ve mekanla kurulan bağın zayıflamasına yol açabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, kadınların gündelik yaşam pratikleriyle ruhsal durumları arasındaki organik bağı kuran bulgumuz, literatürde destek bulmaktadır.

Sosyal izolasyon ve destek mekanizmalarına erişimde güçlükler

Katılımcıların bir kısmı, deprem sonrası sosyal ilişkilerinin zayıfladığını ve sosyal destek mekanizmalarına erişimde zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Güvensizlik, mahremiyet eksikliği, ulaşım sorunları, sosyal dışlanma kadınların sosyal hayattan izole olmasına neden olmuş; komşuluk, aile ve arkadaş ilişkilerinin zayıflamasına yol açmıştır. Bazı katılımcılarda ise, ortak

acıları paylaşmanın dayanışma ruhunu pekiştirdiği, aynı alanda bulunan kadınlar arasında günlük hayatı kolaylaştıran küçük yardımlaşmalar yoluyla samimi ve güçlü bağlar kurulduğu gözlemlenmiştir. Yardım hizmetlerinin yetersizliği ya da adaletsiz dağıtımı da bu süreci olumsuz etkilemiştir.

Saha gözlemleri, deprem sonrası barınma alanlarının değişmesiyle sosyal ilişkilerde belirgin bir dönüşüm yaşandığını ortaya koymuştur. Konteyner ve çadırlardaki alan darlığı, mahremiyetin zedelenmesi dolayısıyla ortaya çıkan gerginlik, sosyal sınırların kolaylıkla ihlal edilebilmesi, bazı kadınların komşuluk ilişkilerinden uzak durmasına neden olmuştur. Sonuç olarak, kadınların sosyal etkileşimde hem içe kapanma hem de başka kadınlarla yakın sosyal temasta bulunma eğilimi eş zamanlı olarak saptanmıştır.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X2: “Komşularım var ama samimi değilim. Bir kadın vardı arada selam veriyordum, bir iki kere çaya çağırdı gittim, bende çağırdım sonra bir baktım hop benim konteynerimden çıkmıyor. Ev olsa bahçe kapısı olur, dış kapı olur bu kadar rahat giremez ama konteynerde direkt kapıyı açıyorsun evin içindesin, saygı yok.”

X13: “Aynı acıları yaşadığımız için birbirimizi anlayabiliyoruz komşularla. O yüzden iyi ki gelmişim buraya. “

X14: “Benim depremde tüm komşularım öldü, artık kimseyle arkadaşlık kuramıyorum. Sadece arada etkinlik olduğunda buradaki toplantı salonunda toplanıyoruz o kadar. “

X12: “Akrabalar, arkadaşlar uzakta oturuyor burası şehrin bir ucu dolmuşlar ya geç geliyor ya da hemen doluyor, araba da yok görüşemiyoruz. Burada da boşandığımı bildikleri için kimseyle samimi olmuyorum laf söz olmasın diye. “

X11: “Burada bir sürü suç işleniyor, hele hırsızlık çok fazla. Kapı komşuma bile güvenmiyorum geçen gün yan komşum ayakkabılarımı çaldı. “

X10: “Çadırdaki misafir ağırlandı a zaten, ama komşularıyla yıllardır beraberiz, hepsinden razıyım en çok da bu yüzden gitmiyorum başka yere. “

Deprem sonrası kadınların sosyal ilişkilerinde hem izolasyonu hem de dayanışmayı aynı anda barındıran bu ikili deneyim, destek mekanizmalarına erişim güçlükleriyle birleşerek toplumsal bağların yeniden şekillenmesine yol açmaktadır. Çalışma bulguları, deprem sonrası kadınların sosyal çevreyle bağlarının zayıfladığını ve destek mekanizmalarına ulaşmada ciddi engellerle karşılaştıklarını göstermektedir. Sosyal izolasyon hali, depremzedelerde algılanan sosyal desteğin düşmesiyle doğrulanmaktadır, Nalbantoğlu ve arkadaşları (2024) çalışmasında, algılanan sosyal destek düzeyi ile umutsuzluk arasında ters yönlü anlamlı ilişki saptamışlardır.

Ayrıca, Özdemir (2024) tarafından yürütülen nitel çalışma, psikososyal hizmetlerin sahada erişim ve koordinasyon problemleri nedeniyle bireylere ulaşmada yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

Sorumluluklardaki artış ve rol değişimleri

Katılımcılar, deprem sonrası artan sorumluluklar ve değişen toplumsal roller nedeniyle çeşitli zorluklar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Birçok kadın hem evin geçimini sağlama hem de çocukların bakım ve güvenliğini üstlenme sorumluluğunu tek başına taşımak zorunda kaldığını ifade etmiştir. Eş kaybı, boşanma, iş kaybı ve destek eksikliği gibi nedenler kadınların hem annelik hem babalık rollerini üstlenmelerine neden olmuştur. Gözlem bulguları, kadınların deprem sonrası çok yönlü sorumluluklar üstlendiğini göstermiştir. Özellikle konteyner kentin iç kesimlerinde oturan birçok kadının sabah erken saatlerde çocuklarını okula göndermek üzere duraklara kadar eşlik ettiği, akşam saatlerinde ise tekrar duraklara giderek çocuklarını karşıladığı gözlemlenmiştir. Güvenlik endişesi taşıyan annelerin sokak aralarında oyun oynayan çocuklarını, sokak başlarında nöbetleşe bekleyerek kontrol ettikleri dikkat çekmiştir. Yardım dağıtımlarında genelde kadınların sıraya girdiği görülmüş ve su temini gibi görevlerde genelde kadınların görev aldığı gözlemlenmiştir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X1: “Konteynere geçtikten sonra iyice sinirli biri oldu eski kocam, dayaklarına dayanamadım sonra boşandım. Çocuklara sahip çıkmak, evi geçindirmek her şey bana bakıyor.”

X2: “Eşimi depremde kaybedince yüküm arttı. Hayatımızı paylaşıyorduk ama şimdi her şey bana kaldı. Ben de enkazda kaldım şimdilik çalışacak durumda değilim, gidip herkesten yardım istiyorum. Çocukların tüm sorumluluğu bende, artık evin hem annesi hem babasıyım.”

X4: “Annem babam yaşlı erkek kardeşim küçük, kızlarım da küçük onların hepsini ben bakıyorum, koruyorum erkek kardeşimin umurunda değil, geceleri tıkırtı sesine uyanıyorum... Hayatında hiç çalışmayan ben şimdi 6 aylığına İŞKUR'da işe girdim, çok şükür şimdi idare ediyoruz ama çok yoruluyorum.”

X13: “Depremden sonra çalışmadım bir süre. Çadırda çocuklarımı bırakıp çalışmıyordum ama artık çare yok mecbur tarlaya, temizliğe gidip çalışıyorum aklım hep çocuklarımda. “

X6: “Çocuklarımı bırakacak kreş yok, ailemin konteyneri şehrin diğer ucunda konteyner kentler güvensiz çocukları bırakacak yerim olmadığı için işten çıktım. Şimdi milletin eline bakıyorum. Çocukları okula götürüyorum alıyorum her şeyleriyle tek başıma ilgileniyorum burada daha fazla dikkat etmek zorundayım. Her gün çocuk kaçırma, hırsızlıklar, kavgalar falan bir sürü şey oluyor.”

Kadınların deprem sonrası artan sorumlulukları ve üstlendikleri yeni roller, yalnızca bireysel yaşamlarını zorlaştırmakla kalmamakta, aynı zamanda toplumsal cinsiyet temelli

eşitsizliklerin daha görünür ve derinleşmiş biçimde yaşanmasına da neden olmaktadır. Katılımcılar, deprem sonrası hem evin geçimini sağlama hem de çocuk bakım-güvenliğini üstlenme gibi yeni ve ağır sorumluluklarla karşı karşıya kaldıklarını aktarırken, bu durum yalnızca bireysel bir yüklenme değil toplumsal cinsiyet bağlamında sorumlulukların yeniden yapılandırılması anlamına gelmektedir. Literatürde de benzer şekilde, Yakıt Ak ve Uyurdağ (2024) çalışmasında kadınların ev içi sorumluluklarının önemli ölçüde arttığı rapor edilmiştir. Ayrıca Okay ve İlkaraçan (2018) “toplumsal cinsiyet rollerinin afet sonrası yeniden şekillendiğini” ifade ederek bu tür çok yönlü sorumluluk değişimlerine dikkat çekmekte ve kadınların afetler gibi olağanüstü durumlarda daha fazla kırılganlaştığını vurgulamaktadır. Ayrıca, afet yönetiminin afetlerin yarattığı zararları azaltma, hazırlık ve müdahale evrelerinde yapılan planlamaların toplumsal cinsiyet bakımından yeniden düzenlenmesi, toplumsal cinsiyet duyarlılığının geliştirilmesine yönelik stratejik planlama önerileri tartışmaktadır.

Deprem sonrası oluşan kriz ortamında toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve toplumsal baskılar ana temasına ait bulgular

Katılımcıların, deprem sonrası kadınların karşılaştığı toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve toplumsal baskılara ilişkin görüşleri ve saha gözlem bulguları doğrultusunda üç alt tema altında derlenmiştir: aile içi şiddetin artışı, şikâyet ve yardım mekanizmalarına erişim olanakları ve engeller, geçici barınma alanlarında kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli baskılar ve güvenlik riskleri.

Aile içi şiddetin artışı

Deprem sonrası şiddet hem psikolojik hem de fiziksel anlamda kadınların karşılaştığı büyük bir problem haline gelmiştir. Katılımcıların çoğu, aile içi gerilimin arttığını, aile bireylerinin birbirine tahammül etmekte zorlandığını ve bunun da şiddet olaylarını tetiklediğini belirtmişlerdir. Bazı kadınlar, çevrelerinde sürekli şiddet gören komşularının olduğunu belirtmekte ve seslerin konteynerlerden kolayca geçmesi nedeniyle birçok olaya tanık olduklarını aktarmaktadırlar. Kadınlar artan stres, işsizlik, madde kullanımı ve ruhsal çöküntünün insanlarda tahammülsüzlük ve öfke patlamalarına dönüştüğünü aktarmıştır. Bu durum psikolojik ve fiziksel şiddet olmak üzere çok yönlü bir şiddet sarmalı ortaya çıkarmaktadır. Kadınların önemli bir kısmı, yaşadıkları ya da tanıklık ettikleri bu şiddet ortamında yalnız hissettiklerini ve güvenlik hissini kaybaldığını vurgulamaktadır. Saha gözlemleri de deprem sonrası aile içi şiddetin arttığını ortaya koymaktadır. Özellikle geçici yaşam alanlarında sıkça duyulan tartışmalar, yüksek sesli bağırışlar, konteynerin dışına taşıp sokakta şahit olunan kavgalar ve zaman zaman kolluk kuvvetlerinin müdahale ettiği

olaylar, şiddetin yalnızca bireysel değil, aynı zamanda toplumsal düzeyde bir sorun haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X2: “Ben hiç kocamdan şiddet görmedim ama etrafımda görüyorum duyuyorum. Depremden sonra milletin psikolojisi bozuldu kimse kimseyi alttan almıyor artık. Şiddet de arttı. Yanımda oturan kadın her gün dayak yiyor kaç kere polisi ben aradım. Karşı konteynerlerde de kaç tane kadın var dayak yiyen.”

X3: “Zaten yediğim dayağın haddi hesabı yoktu hayatı bana cehennem etmişti. Depremden sonra konteynere geçince bana dokunmasına izin vermiyordum daracak yer herkes herkesi duyuyor diye en son arabada bana tecavüz etti güya kocam ya her şeyi hak görüyor kendinde, sonra da kovdum evden gitti.”

X4: “Depremden önce eşimle aram iyiydi depremden sonra çok değişti, beni öldürmeye kalkınca baba ocağına geldim... Kafamda nargile şişesi parçalayıp boğarak öldürmeye çalışınca korkup bıraktım. Benim kocamda vicdan olsa çocuklarımla çadırda yaşamama göz yumar mıydı?”

Deprem sonrası aile içi şiddetin artışı, yalnızca bireysel çatışmalar ve travmalarla sınırlı kalmayıp, kadınların güvenlik ve gündelik yaşam deneyimlerini doğrudan etkileyen yapısal ve toplumsal bir sorun olarak kendini göstermektedir. Katılımcı ifadeleri, deprem sonrası dönemde aile içi şiddetin sadece bireysel düzeyde artmadığını, gündelik yaşam alanlarında sistematik olarak yoğunlaştığını göstermektedir. Bu bağlamda, Özcan ve Uzun (2023) tarafından yürütülen çalışmada kadınların %54,3'ünün şiddet mağduru olduğu ve bu durumun sağlık ve ruhsal iyilik hâli üzerinde olumsuz sonuçlar doğurduğu belirtilmiştir. Çalışma bulguları ve literatürde var olan bilgiler, yalnızca şiddetin artışı değil, şiddetin güvenlik, mahremiyet ve toplumsal ilişkiler boyutlarını da yeniden şekillendirdiğini göstermektedir.

Şikâyet ve yardım mekanizmalarına erişimdeki olanaklar ve karşılaşılan engeller

Katılımcılar, deprem sonrası yardım mekanizmalarına erişimde yaşadıkları zorlukları ifade etmişlerdir. Desteklerin ilk dönemlerde yoğun olduğunu, ancak zamanla azaldığını ve ulaşımın daha da zorlaştığını belirtmişlerdir.

Saha gözlemleri, bulguları destekler niteliktedir. Deprem sonrası yaşanan iş kaybı ve artan ekonomik zorluklar nedeniyle temel ihtiyaçlara erişim zorlaşmıştır. Ayrıca, sahada birçok kadının okuma yazma bilmediği ve akıllı telefon kullanamadığı için çeşitli destek mekanizmalarından haberdar olamadığı ve bu hizmetlere erişemediği gözlemlenmiştir.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X2: “Ben konteyner kentin en sonunda oturuyorum yetişmiyor. Şimdi yardımlar geliyor gelmiyor değil ama yetmiyor ki! Zaten kendi tanıdıklarına önden haber veriyorlar yetişen gidip alıyor çoğu zaman arka taraflara yetişmiyor.”

X7: “İlk zamanlar çok yardım geldi ama artık yok. Çalışacak yer kalmadı Adıyaman’da e para da yok, hala destek lazım. Bizim ev hasarsızdı ev sahibi çıkardı diye konteyner çıkmadı bize ilk zamanlar şimdi de çıkan konteyner kente biz gitmiyoruz ortamı kötü diye ne yapacağız bilmiyorum. “

X6: “Yardımlar olmasaydı ben ayakta duramazdım ama şimdi çok azaldı, unuttular bizi. “

Kadınların yardım ve şikâyet mekanizmalarına erişimde karşılaştıkları engeller, deprem sonrası yaşanan toplumsal ve ekonomik zorluklarla birleşerek, güvenlik, sağlık ve gündelik yaşam sorunlarını daha da derinleştirmektedir. Çalışma bulguları, katılımcılar arasında yardım mekanizmalarına erişimde önemli engellerin bulunduğunu göstermektedir. Bu durum, İftar Işıklı (2024) tarafından yapılan çalışmada da kadın afetzedelerin sosyal koruma tedbirlerine erişimde zamanla azalan kaynaklar ve mekânsal ayrımlar nedeniyle güçlük yaşadıkları yönündeki bulgularla paralellik arz etmektedir. Böylece, yardım mekanizmalarındaki erişim sorunları yalnızca bireysel bir algı ya da deneyim değil, sistemik bir sorun olarak literatürde de yer almaktadır

Geçici barınma alanlarında kadınlara yönelik toplumsal cinsiyet temelli baskılar ve güvenlik riskleri

Katılımcılar, deprem sonrası geçici barınma alanlarında kadınların karşı karşıya kaldığı güvenlik sorunlarını ve toplumsal cinsiyet temelli baskıları sıklıkla vurgulamışlardır. Fiziksel mekânın yetersizliği nedeniyle mahremiyetin zedelenmesi, çevredeki kişilerin tanınmaması ve farklı sosyokültürel yapılardan insanlarla bir arada yaşama zorunluluğu, kadınların gündelik yaşam pratiklerine direkt etki etmiştir. Özellikle hanede yalnızca kadınların olduğu ya da erişkin erkeğin olmadığı aileler, eşini kaybetmiş ya da boşanmış olmaları gibi durumlar, rahatsız edici bakışlara, sözlü tacizlere ve kimi zaman fiziksel tehditlere ortam hazırlamış ve sosyal denetim daha görünür hale gelerek sosyal çevre baskısını arttırmıştır. Bu durum, kadınların hem kendileri hem de çocukları için sürekli bir tetikte olma hali ve koruma ihtiyacı hissetmelerine yol açmıştır. Katılımcılar, yalnız kadınlara yönelik fuhuş ithamında bulunulması, yardım bahanesiyle taciz girişimleri ve güvenlik eksikliğinin gündelik yaşamlarını zorlaştırdığını vurgulamışlardır.

Katılımcı ifadeleri ve saha gözlemleri, kadınların hem aile içinde hem de sosyal çevreden gelen müdahalelere maruz kaldığını, giyimlerinden davranışlarına kadar pek çok konuda yargılandıklarını ve sınırlandırıldıklarını göstermektedir. Bu durum, kadınların bedenlerine ve özel

yaşamlarına dair özerk alanlarını daraltmakta, toplumsal cinsiyet temelli denetimin yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X1: “Başında koca olmayınca eksik, muhtaç görüyor millet, kaç tanesi kapıma gelip ihtiyaçlarını göreyim, bir kahve yap geleyim dedi.”

X3: “Kendimi hiç güvende hissetmiyorum, her gün burada onlarca olay oluyor. Çocuk kaçırma olayları, taciz, fuhuş, uyuşturucu kullanımı, uyuşturucu ticareti, her gün birinin konteynerini patlatıp hırsızlık yapıyorlar. Kocam gittiğinden beri etraftaki erkekler daha çok konuşmaya çalışıyor benimle çok rahatsız oluyorum.”

X8:” Ben numaramı vermiştim yardım için gıda kolisi dağıtan birine. Sonra o adam beni kaç sefer aradı, rahatsız etti.”

X12:” Benim geceleri penceremi çalıp kaçıyorlar korkumdan perdeyi bile açamıyorum.”

Bu ifadeler, kadınların güvenlik ve mahremiyet ihtiyaçlarının, toplumsal baskılarla nasıl şekillendiğini vurgulamaktadır. Katılımcı ifadeleri, geçici barınma alanlarının yalnızca barınma işlevini görmediğini; güvenlik, mahremiyet ve toplumsal denetim sahası olarak da işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, Özaydın ve Görgün Baran (2024) çalışmasında da Van depremi sonrası çadır ve konteyner alanlarında kadınların gündelik yaşamlarında mahremiyet ihlalleri, güvenlik kaygıları ve sosyal yüklerle karşılaştıkları vurgulanmaktadır. Dolayısıyla çalışma bulguları ve literatür, kadınların geçici barınma alanlarındaki toplumsal cinsiyet temelli baskılarla yalnızca bireysel düzeyde değil yapısal düzeyde de karşılaştığını ortaya koymaktadır.

Ekonomik zorluklar ve iş gücü piyasasına katılımın önündeki engeller ana temasına ait bulgular

Katılımcıların, deprem sonrası ekonomik zorluklar ve iş gücü piyasasına katılımın önündeki engellere ilişkin görüşleri ve saha gözlem bulguları Gelir Kayıpları, Artan Yoksulluk ve Çalışma Koşullarındaki Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri alt teması altında derlenmiştir.

Gelir Kayıpları, Artan Yoksulluk ve Çalışma Koşullarındaki Toplumsal Cinsiyet Eşitsizlikleri

Deprem sonrası süreç, kadınların ekonomik kırılganlığını ve bağımlılığını arttırmış, iş gücü piyasasına katılımında toplumsal cinsiyet temelli eşitsizlikleri belirginleştirmiştir. Geçim kaynaklarının kaybı ve istihdam alanı yetersizliği kadınları ciddi bir yoksulluğa sürüklemiştir. Ev ve iş yerlerinin yıkılması, hane içindeki temel gelir sağlayıcının kaybı ya da boşanma gibi nedenler, kadınların ekonomik bağımlılığını artırmış; sosyal yardımlarla geçinmek zorunda kalan pek çok kadın, temel ihtiyaçlarını dahi ulaşılmakta zorlandığını ifade etmiştir. Görüşme bulguları ve saha

gözlemleri doğrultusunda; geçici yaşam alanlarında bazı kadınların sebze ve yeşillik yetiştirip sattıkları, turşu ve el işi ürünler yaparak gelir elde etmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, kadınların çeşitli atölye ve kurslara katılarak üretime dahil oldukları ve bu üretimleri satarak ev ekonomisine katkı sağladıkları görülmüştür. Ancak tüm bu çabalar, kadınların geçici ve sınırlı kaynaklarla hayatta kalmaya çalıştığını; kalıcı istihdam ve güvenceye erişimlerinin son derece kısıtlı olduğunu ve yeterli olmadığını ortaya koymaktadır. Bazı kadınlar geçici istihdam olanaklarından faydalanabildiğini belirtmiş olsa da büyük çoğunluk, Adıyaman’da yeterli iş imkanlarının kalmadığını, ekonomik desteklerin azaldığını ya da tamamen sona erdiğini belirtmiştir. Ayrıca, kadınların geçici ya da güvencesiz işlerde düşük ücretlerle çalışmak zorunda kaldığı, işten çıkarılma süreçlerinde ilk etkilenen grup oldukları belirtilmiştir. Çocuk bakım yükümlülükleri, sosyal baskılar ve eşit olmayan istihdam koşulları, kadınların ekonomik olarak bağımsızlaşmasını zorlaştırmaktadır.

Katılımcıların alt temaya ilişkin bazı ifadeleri aşağıda yer almaktadır;

X2: “Depremde hem evimiz hem de iş yerimiz yıkıldı. İlk zamanlar ölenler için kişi başı yatırılan 100 bin lira vardı o parayla birkaç ay geçindik. Ama şimdi tek gelir kaynağımız benim dul maaşım.”

X15: ‘Depremden sonra çalıştığım fabrika küçülmeye gitti çıkardılar beni, şimdi çalışıyorum ama gelirim çok düştü, kapının önünde annemle yeşillik ettik onu satıyoruz, biber ettik turşu yapıp satıyoruz bazen ek gelir olsun diye.’

X4: “Depremden önce çalışmıyordum ama sonra çevre konteyner kentlerde kurulan kurslara gittim çanta yapımını öğrendim. Kursta tanıştığım birisiyle çanta yapıp satıyoruz.”

X6: ‘Çocuklarımı bırakacak yer olmadığı için işe giremiyorum. Kreşler çok pahalı, ya da uzak, annemde uzakta oturuyor aklım çocuğumda kalacak çalışsam. Zaten şimdi çalışsam ki ne iki kuruş para veriyorlar yol parasına gider yarısı geri kalan neyime yetecek?’

Bu bulgular, deprem sonrası kadınların ekonomik kırılganlığının ve toplumsal cinsiyet temelli eşitsizliklerin günlük yaşamlarını nasıl şekillendirdiğini ve deprem sonrası kadınların ekonomik alandaki kırılganlığının ve toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin derinleştiğini göstermektedir. Bu bağlamda, İftar Işıklı (2024) çalışmasında kadın afetzedelerin sosyal koruma tedbirlerine erişimde zorluk yaşadıkları ve ekonomik yeniden konumlanmada yapısal engellerle karşılaştıklarını belirtmiştir. Böylece, kadınların iş gücü piyasasına katılımındaki engellerin yalnızca bireysel değil sistemik düzeyde de var olduğunu literatürle bağdaştırılabilir.

Sonuç

6 Şubat 2023 depremleri, çok geniş bir coğrafyayı etkilemiş; bu durum, deprem anı ve sonraki süreçlerde müdahaleleri zorlaştırmıştır. Aradan uzun zaman geçmesine rağmen olumsuz

etkiler bireysel ve toplumsal düzeyde hâlâ hissedilmekte, birçok acil ihtiyaca erişimde güçlük yaşanmaktadır. Süregelen olumsuz etkiler başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı gruplar üzerinde daha derin hissedilmektedir. Özellikle Adıyaman gibi sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kırılgan yapıya sahip olan illerde yaşayan kadınların hayatını çok boyutlu bir şekilde etkilemiştir. 6 Şubat depremlerinden en fazla etkilenen illerden biri olmasına rağmen, Adıyaman ili özelinde afet sonrası toplumsal cinsiyet temelli sorunlara odaklanan çalışmaların literatürde oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Depremi akut döneminde erişim güçlükleri ve yardım koordinasyonundaki aksaklıklar nedeniyle Adıyaman, afetin etkilerini derinlemesine yaşayan illerden biri olmuştur. Bu çalışma, Adıyaman'daki kadınların deprem sonrası deneyimlerini saha temelli verilerle ele alarak, afet sonrası toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yerel düzeyde nasıl şekillendiğini görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, mevcut çalışma literatürdeki bu boşluğu doldurarak, afet sonrası toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yerel bağlamda nasıl şekillendiğini ortaya koymaktadır. Çalışma ayrıca, kadınların gündelik yaşam deneyimleri üzerinden afet sonrası yeniden yapılanma süreçlerine mikro düzeyde bir bakış açısı kazandırarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Bu çalışma, geçici barınma alanlarında yaşamlarına devam eden kadınların deneyimlerini anlamaya çalışarak, deprem sonrası oluşan kriz ortamında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin nasıl derinleştiğini ortaya koymuştur. Katılımcılar deprem sonrası ev içi sorumluluklarının ve psikolojik yüklerinin arttığını; güvenlik, mahremiyet, hijyen, sağlık koşulları, ekonomik zorluklar, sosyal izolasyon ve toplumsal baskı gibi konularda ciddi zorluklar yaşadıklarını aktarmıştır.

UNFPA'nın "Türkiye Depremleri – 2 Yıl Sonra" başlıklı durum raporuna (2025) göre, konteyner kentlerdeki mahremiyet sınırlılığı, aile ilişkileri, menstrüel hijyen ve ruh sağlığı gibi birçok alanda bireyleri olumsuz etkilemektedir. Raporda ayrıca aydınlatma eksikliği ve koruma önlemlerinin kısıtlı oluşu kadın ve kız çocuklarını güvenliğini olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Yine aynı rapora göre ekonomik zorluklar, hizmet kesintileri, hukuki yardıma sınırlı erişim kadına yönelik şiddeti arttırmakta ve artan yoksulluk kız çocuklarının okulu terk etmesine sebep olarak erken yaşta evlilik riskine ortam hazırlamaktadır. (UNFPA,2025). UN Women tarafından yayımlanan 'Depremi Ardından Kadınlar ve Kız Çocukları: Türkiye'deki Depremlerin Etkisi – Deprem Sonrası Adalet Erişimin Önündeki Engeller: Kadınların Hukuki Önceliklerine Dair Saha Araştırması Tespitleri' (Aralık 2023) raporuna göre, deprem sonrası konteynerlerin fiziki yapısı dolayısıyla dar alana sıkışmışlık ve aile üyelerinin sürekli bir arada kalarak birbirlerine maruz kalmaları küçük tartışmaların şiddete dönüşmesine ve bu şiddetin kadınlar üzerinde yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Aynı rapor Adıyaman'da yapılan odak grup görüşmelerinde çocuk kaçırma ve alıkoyma suçlarında artış olduğunu belirtmektedir (UN Women,2023:17). Bu

bulgular, afet sonrası toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl yeniden üretildiğini ve kadınlar üzerindeki yükün ne şekilde arttığını ortaya koymaktadır. Kadınların toplumsal yaşamdaki yeri ve rolleri afet zamanlarında yeniden şekillenerek aile bütünlüğünün korunması ve bakım veren rolünü tamamen kadına yüklemektedir (Yakıt Ak & Uyurdağ, 2024:155-156). Benzer şekilde Kolay Çepni ve Yavuz'un (2025) çalışması, afet sonrası kadınların özellikle cinsel sağlık, üreme sağlığı ve hijyen malzemelerine erişimde ciddi sorunlar yaşadığını; bu durumun hem fiziksel hem de psikolojik sağlık üzerinde olumsuz etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Ayrıca Akbal ve Taşbaş (2024), 6 Şubat depremleri sonrasında kadınların stres, depresyon ve tükenmişlik yaşama oranlarının erkeklere kıyasla çok daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, afetlerin sadece fiziksel yıkımla kalmayıp, toplumsal yapıyı da etkileyerek var olan eşitsizlikleri derinleştirdiğini göstermektedir. Nitekim Demirci ve Avcu'nun (2021) İzmir depremi üzerine yaptıkları araştırma da kadınların afet sonrası izolasyon, yalnızlık ve psikolojik kırılganlık yaşadığını; bu sürecin toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle daha da yoğun hissedildiğini göstermektedir. Bu nedenle afetler karşısında oluşturulan eylem planlarının toplumsal cinsiyet eşitliğini barındıran unsurlarla şekillendirilmesi oldukça önemlidir.

Türkiye'nin Deprem kuşağında yer alan bir ülke olduğu gerçeğini unutmadan afet öncesi hazırlık süreçlerinde nitelikli ve kapsamlı hazırlıkların yapılması hayati önem taşımaktadır. Erken uyarı sistemleri, tüm vatandaşlarla afet eğitimleri ve toplumsal cinsiyet eşitliği odaklı eğitimler ve farkındalık çalışmaları yapılmalıdır. Toplum temelli afet eğitimlerinde kadınlara özgü riskler ve hak temelli bilinçlendirme eğitimlerine yer verilmelidir. 6 Şubat 2023 depremleri göstermiştir ki deprem anında hızlı organizasyon ve etkin koordinasyon hayat kurtarır. Kamu, STK ve güvenlik güçleri arasında hızlı ve etkili iş birliklerinin sağlanmasına olanak verilmelidir. Deprem sonrası çocukların ve kadınların maruz kalacağı taciz ve risklere karşı afet bölgelerinde gece aydınlatmaları hızlı kurulmalı, kolluk kuvvetlerinin aktif devriyeleri arttırılmalıdır. Geçici barınma alanları mahremiyeti önceleyecek şekilde yapılandırılmalı, kadın ve çocuk dostu alanlar oluşturulmalı ve ışıklandırılmış, güvenli ortamlar yaratılmalıdır. Hijyenik ped, iç çamaşırı, sabun, temiz su gibi temel hijyen malzemelerinin temini devlet tarafından düzenli ve yeterli biçimde sağlanmalıdır. Saha gözlemleri ve yapılan görüşmeler, STK' lar ve kamu kurumları tarafından bu desteklerin sağlandığını ancak yetersiz kaldığını ve ihtiyaçların halen devam ettiği vurgulanmıştır. Geçici barınma alanlarında giriş-çıkışlar denetlenmeli ve başta güvenlik personeli olmak üzere alanda hizmet sunan tüm personeller için 'Cinsel Sömürü ve İstismarın Önlenmesi', 'Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet' ve 'Çocuk Güvenliği' eğitimleri zorunlu kılınmalıdır. Geçici barınma alanlarında uzun vadeli ve sürdürülebilir psiko-sosyal destek merkezleri yaygınlaştırılmalı, sosyal destek ve dayanışma ağları güçlendirilerek psikolojik güçlenmeyi desteklemek amacıyla bireysel

ve grup temelli etkinlikler arttırılmalıdır. Bu noktada Alkan ve Tandoğan'ın (2023) çalışması, afet sonrası kadınların ruh sağlığı sorunlarıyla başa çıkabilmelerinde hemşirelik ve psikososyal destek hizmetlerinin kritik rol oynadığını vurgulamaktadır. Bu bulgu, sağlık ve sosyal hizmetlerin afet sonrası toplumsal cinsiyet odaklı bir bakış açısıyla yeniden kurgulanması gerektiğini göstermektedir. Kadınların ekonomik güçlenmesi ve iş gücü piyasasına katılımını desteklemek amacıyla mesleki eğitimlerin yaygınlaştırılması, kreş hizmetlerinin erişilebilir kılınması, evden çalışma modellerinin geliştirilmesi, kadın kooperatiflerine pazar olanakları ve sosyal yardım mekanizmalarının daha sürdürülebilir, yüksek bütçeli ve uzun vadeli politikalar çerçevesinde yapılandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca afetlere müdahale ve iyileştirme süreçlerinde çok aktörlü koordinasyon sağlanması kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, kamu otoriteleri ile sivil toplum kuruluşlarının iş birliği kapsamlı, hızlı ve nitelikli desteklerin sağlanması bağlamında önem arz etmektedir. Bu araştırma, deprem sonrası kadınların karşılaştığı çok boyutlu sorunları Adıyaman örneğinde inceleyerek, afet ve toplumsal cinsiyet ilişkisini yerel ölçekte derinlemesine analiz eden nadir çalışmalardan biridir. Literatürde sıklıkla göz ardı edilen bölgesel farklılıkları görünür kılması, çalışmanın akademik katkısını güçlendirmektedir. Ayrıca saha temelli bulgular, afet yönetimi politikalarının toplumsal cinsiyet perspektifiyle yeniden tasarlanmasının önemine işaret etmektedir. Bu bulgular, afet çalışmalarında toplumsal cinsiyetin yalnızca ikincil bir unsur değil, afetin etkilerini belirleyen temel bir değişken olduğunu bir kez daha göstermektedir. Bu yönüyle çalışma, afet sosyolojisi ve toplumsal cinsiyet literatürüne yerel deneyimler üzerinden katkı sunmakta; aynı zamanda politika üreticileri için sahadan beslenen ampirik bir zemin sağlamaktadır.

Sonuç olarak, afet sonrası süreçlerde kadınların ve çoklu dezavantajlı grupların dayanıklılığını arttıracak kapsamlı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı politikalar geliştirilmesi, afetin toplumsal etkilerini azaltmada ve eşitsizliklerin önlenmesinde temel bir gerekliliktir.

Kaynakça

- AFAD. (2020). *Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü*. T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>
- Akbal, E., & Taşbaş, S. (2024). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremin psiko-sosyal etkileri: Kadınlar üzerine bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(1), 45–62.
- Alkan, G., & Tandoğan, O. (2023). Afet sonrası kadınların ruh sağlığına yönelik hemşirelik yaklaşımları. *Hemşirelik Araştırma Dergisi*, 25(3), 211–229.

- Beşpınar, F. U., & Beşpınar, Z. (2023). 6 Şubat depremlerinin ardından toplumsal cinsiyet ve kadın hakları perspektifinden bir değerlendirme. *Ankara Barosu Dergisi*, 81(Deprem Özel Sayısı-I Kamu Hukuku), 470–491.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Sage Publications.
- Çetin Aydın, G., & Aytaç, S. (2023). Depremi Dezavantajlı Gruplardan Biri Olan Depremzede Kadınlar Üzerindeki Psiko-Sosyal Etkisi: Nitel Bir Araştırma. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 10(3), 2195-2218. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.1281904>
- Dedeoğlu, S. (2000). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türkiye’de aile ve kadın emeği. *Toplum ve Bilim*, 86(3), 139–170.
- Dedeoğlu, S. (2009). Eşitlik mi ayrımcılık mı? Türkiye’de sosyal devlet, cinsiyet eşitliği politikaları ve kadın istihdamı. *Çalışma ve Toplum*, 2(21), 41–54.
- Demirci, S., & Avcu, R. (2021). Kadınların afet sonrası deneyimleri: İzmir depremi örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, 4(2), 95–110.
- Demirgöz Bal, M. (2016). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 1(1), 15–28.
- Dündar, H. Ç. (2023). 6 Şubat Kahramanmaraş depremlerinin iş dünyasına etkileri. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, 2(4), 4.
- Erikli, S. (2020). Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet ayrımcılığının görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 39–60.
- Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147–164.
- Gündüz Zeybekoğlu, F. (2025). Afet Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Rolünün Afet Risk Algısına Etkisinin Belirlenmesi. *Fiscaoeconomia*, 9(Toplumsal Cinsiyet Özel Sayısı), 38-51. <https://doi.org/10.25295/fsecon.1671581>
- Gündüz, F. (2022). Afetlerde kadın ve toplumsal cinsiyet perspektifi ile çıkarılması gereken dersler (Haiti ve Japonya depremi örneği). *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12), 440–461.
- İşçi, C. (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz? *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(9), 959.

- İştar Işıklı, E. (2024). Kadın afetzedelere yönelik sosyal koruma tedbirlerinin incelenmesi: 6 şubat depremleri örneği. *Memleket Siyaset Yönetim*, 19(43), 491-516. <https://doi.org/10.56524/msydergi.1462697>
- Kolay Çepni, Ş., & Yavuz, Z. N. (2025). Afetlerde kadın sağlığı, toplumsal cinsiyet ve sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 36(2), 321–346. <https://doi.org/10.33417/tsh.1519749>
- Nalbantoğlu, İ., Çalışkan, A. Ş., Akdağ, S., Toklucu, A. T. (2024). Kahramanmaraş depremi sonrasında depremzedelerin algıladıkları sosyal destek ve umutsuzluk düzeylerinin incelenmesi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 63-77. <https://doi.org/10.55109/tushad.1478451>
- Okay, N., & İlkaracan, İ. (2018). Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Afet Risk Yönetimi. *Resilience*, 2(1), 1-12. <https://doi.org/10.32569/resilience.431075>
- Özaydın, Y., & Görgün Baran, A. (2024). 2011 yılı Van Depremi'nde geçici barınma alanlarında kalan kadınların gündelik yaşamda karşılaştıkları zorluklar. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 41(2), 578-596. <https://doi.org/10.32600/huefd.1483741>
- Özcan, H., & Uzun, S. (2023). Aile içi şiddetin kadın sağlığı üzerindeki etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(1), 25-37. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.1057070>
- Özdemir, M. (2024). Deprem sonrası formel destek mekanizmalarının işleyişi: Psikososyal destek hizmetleri üzerine nitel bir çalışma. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya. <https://hdl.handle.net/20.500.12395/54161>
- Toğrul, E. (2024). Afet sonrası yeniden yapılanmada kadın deneyimleri: 2023 Kahramanmaraş merkezli deprem örnekleri. *İdealkent*, 16(46), 2232–2268. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1431429>
- Toker, A. (2022). Sosyal bilimlerde nitel veri analizi için bir kılavuz. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2022(51, Özel Sayı 1), Ö319–Ö345.
- Toksöz, G. (1994). Kadın çalışanlar ve sendikal katılım. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 49(3), 453–454.
- Toksöz, G. (2007). İşgücü piyasasının toplumsal cinsiyet perspektifinden analizi ve bölgeler arası dengesizlikler. *Çalışma ve Toplum*, 4(15), 57–79.
- UN Women. (2023). *Depremi ardından kadınlar ve kız çocukları: Türkiye'deki depremlerin etkisi – Deprem sonrası adalete erişimin önündeki engeller: Kadınların hukuki önceliklerine*

dair saha araştırması tespitleri. Birleşmiş Milletler Kadın Birimi (UN Women).
<https://eca.unwomen.org>

UNFPA. (2025). *Türkiye depremleri – 2 yıl sonra: Durum raporu.* Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye Temsilciliği. <https://turkey.unfpa.org>

Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1–9.

Yakıt Ak, E., & Aslan, E. (2024). Deprem ve Kadın Üreme Sağlığı. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 10(1), 43-51.

Yakıt Ak, E., & Uyurdağ, N. (2024). Afetin toplumsal cinsiyet boyutu: Türkiye'nin Diyarbakır şehrinde depremi yaşayan kadınlarla ilgili bir örnek olay incelemesi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 7(1), 142–160.
<https://doi.org/10.33708/ktc.1390146>